

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Сімейне право”	5
Зміст дисципліни “Сімейне право”	6
Вказівки до виконання контрольної роботи	11
Теми контрольних робіт	11
Питання для самоконтролю	12
Список літератури	15

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Коліна*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда, К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4764

Формат 60Ч×84/16 . Папір офсетний.

Друк ротатійний графаретний.

Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,81. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фромегівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*

Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА **дисципліни** **“СІМЕЙНЕ ПРАВО”** **(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

47. *Про внесення змін до Сімейного та Цивільного кодексів України // Право України. — 2007. — № 4. — С. 148–152.*
48. *Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. — К.: Вид. дім “ІнЮре”, 2003. — 532 с.*
49. *Сімейне право України: Підручник / За ред. В. С. Гопанчука. — К.: Істина, 2002. — 304 с.*
50. *Ярема А. Г., Давиденко Г. У. Застосування судами нового сімейного законодавства // Вісн. Верховного Суду України. — 2003. — № 1.*

Підготовлено професором кафедри цивільно-правових дисциплін *О. М. Міхатуліною*

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол № 7 від 25.02.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Міхатуліна О. М. Навчальна програма дисципліни “Сімейне право” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Сімейне право”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У системі вищої освіти навчальна дисципліна “Сімейне право” вивчає особисті та майнові відносини, що виникають на ґрунті шлюбу, рідства та усиновлення.

Утворюючи єдину цілку систему, сімейне право як самостійна галузь є складовою загальної системи всього права.

Предметом сімейного права є сукупність норм, які регулюють особисті немайнові та ті, що випливають з них, майнові відносини людей, які виникають на ґрунті шлюбу і сім'ї. Сімейне право містить ряд інститутів, які органічно пов'язані між собою загальними принципами і зумовлюється базисом суспільства.

Вивчення навчальної дисципліни “Сімейне право” ґрунтується на основі нормативних актів, наукових і навчальних літературних джерел, які розкривають сутність та особливості сімейно-правових взаємин.

Мета дисципліни — успішне засвоєння знань у сфері сімейних правовідносин, що має розглядатися як умова становлення студента, його професійної культури та високої кваліфікації.

Завдання дисципліни: опанувати основні положення чинного сімейного законодавства України, сформувати у студентів уміння користуватися відповідними нормативними актами, розкрити зміст основних категорій та інститутів, а також вирішити конкретні практичні питання, пов'язані із застосуванням норм сімейного права.

Всебічне засвоєння матеріалів курсу надасть студентам можливість:

знати: сутність та значення сімейного права; зазначені в програмі, рекомендовані викладачем нормативні акти, які регулюють сімейні правовідносини; галузеву юридичну літературу; форми, методи правового регулювання сімейних правовідносин; зміст основних категорій та інститутів сімейного права;

уміти: тлумачити та правильно застосовувати норми сімейного права, судову практику у справах, які виникають із сімейних правовідносин, з метою прийняття обґрунтованих рішень у спірних питаннях.

Міжпредметні зв'язки. Сімейне право як навчальна дисципліна тісно пов'язане як з матеріальними галузями права (цивільним, трудовим, господарським), так і з процесуальними

33. *Ромоська З. В.* Проблеми правового регулювання аліментних зобов'язань / Вісн. Верховного Суду України. — 2000. — № 5 (21). — С. 44–46.
34. *Сімейне право України: Учебник / С. В. Кивалов, Ю. С. Червоний, Г. С. Волосатий* и др. — К.: Правова єдність, 2009. — 640 с.
35. *Сімейне право України: Навч. посіб. / За ред. Є. О. Харитонова.* — К.: Істина, 2008. — 200 с.
36. *Сімейне право України: Підручник / За ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової.* — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 288 с.
37. *Сураєва В.* Брачний договір: изменения в жизнь // Юрид. практика. — 2007. — № 21. — С. 13.
38. *Токарева В. І.* Сімейне право: Практикум. — К.: Знання, 2007. — 248 с.

39. *Хилько О.* Реестрация народжения та назначения происхождения дитини // Юрид. вісн. України. — 2008. — № 43. — С. 6.
40. *Христенко Н.* Право спільної сумісної власності подружжя за сімейним кодексом України // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 8. — С. 29–32.

Додаткова

41. *Антокольская М. В.* Алименты на содержание детей // Рос. юстиция. — 1995. — № 3. — С. 35–38.
42. *Антокольская М. В.* Семейное право: Учебник. — М., 2002.
43. *Ватрас В. А.* Суб'єкти сімейного права у Стародавньому Римі // Акт. пробл. держ. і права: Зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2004. — Вип. 23. — С. 173–178.
44. *Іванов В.* Укладення шлюбу за українським звичаєвим правом / В. Іванов, В. Озель // Персонал. — 2007. — № 5. — С. 44–49.
45. *Некрасова О.* Деякі аспекти застосування цивільного законодавства при здійсненні права власності подружжя // Юрид. Україна. — 2007. — № 2. — С. 38–40.
46. *Питання організації виконання законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування: Постанова Кабінету Міністрів України // Уряд. кур'єр.* — 2007. — Листоп. — С. 2–5.

галуззями права (кримінальним процесуальним, адміністра- тивним процесуальним, цивільним процесуальним правом). Особливий взаємозв'язок сімейне право має з інститутами цивільного права — спадковим, де основним видом є спадкуван- ня за законом, тобто майно переходить від одних осіб до інших, пов'язаних між собою шлюбними відносинами або родинни- ми стосунками, з інститутом опіки та піклування, норми яко- го визначають права і обов'язки опікунів і піклувальників щодо набуття, здійснення і виконання цивільних прав, обов'язків в інтересах інших громадян (сімейне ж законодавство врегульовує права і обов'язки опікунів та піклувальників, які встановлені вже з метою виховання переданих під опіку (піклування) малолітніх (неповнолітніх) дітей.

Сімейне право пов'язане з цивільним процесуальним пра- вом, оскільки в судовому порядку вирішуються питання надан- ня неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Так, за за- явою чотирнадцятирічної особи їй може бути надано право на шлюб за певних умов. За рішенням суду шлюб може бути визна- ний дійсним або недійсним.

Певною мірою сімейне право пов'язане із житловим правом, де право на житлову площу виникає не лише з договору житло- вого найму, а також з сімейно-шлюбних відносин.

Вивчення курсу «Сімейне право» здійснюється згідно з тема- тичним планом та методичними рекомендаціями до практичних занять. Об'єм необхідного програмного матеріалу визначений у розділі «Зміст дисципліни».

Перевірка засвоєних знань, набутих навичок і вмінь студентів відбувається у формі поточного та підсумкового контролю. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

19. *Афанасьєва Л. В.* Аліментні правовідносини в Україні: Авто- реф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03.: — Х., 2003. — 20 с.
20. *Жилинкова И. В.* Правовой режим имущества членов семьи. — Харьков, 2000.
21. *Качур В. О.* Правове регулювання інституту заручин у римсь- кому праві та у сімейному кодексі України // Акт. пробл. держави і права: Зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2004. — Вип. 23. — С. 79–83.
22. *Красицька Л.* Оспорювання батьківства // Юрид. Україна. — 2008. — № 7. — С. 52–57.
23. *Красицька Л.* Визначення належного відповідача у справах про оспорювання батьківства // Підприємництво, госп-во і право. — 2008. — № 11. — С. 153–156.
24. *Логвінова М.* Особи, які можуть бути усиновлювачами // Підприємництво, госп-во і право. — 2007. — № 9. — С. 15–17.
25. *Луць В. В.* Про деякі новели у правовому регулюванні спільної власності за новими цивільним та сімейним кодек- сами України // Акт. пробл. держави і права: Зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2004. — Вип. 23. — С. 17–22.
26. *Мазур О. С.* Сімейне право України: Навч. посіб. для дистанційного навч. — К., 2006.
27. *Мельничук Л.* Нормативно-правові основи регулювання роз- витку соціального інституту сім'ї: стан, проблеми та шля- хи удосконалення // Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — 2006. — Вип. 2. — С. 335–347.
28. *Мируненко В. П.* Сімейне право України: Підручник — К.: Правова єдність, 2008. — 477 с.
29. *Митрофанова О.* Правове регулювання фактичних шлюбних відносин // Юрид. журн. — 2008. — № 7–8. — С. 82–85.
30. *Москалюк В.* Щодо поняття “відмова від дитини” та суміжних понять у сімейному кодексі України // Право України, 2008. — № 5. — С. 78–81.
31. *Розгон О.* Надання згоди на усиновлення дитини // Юрид. Україна. — 2008. — № 12. — С. 93–95.
32. *Ромовська З. В.* Українське сімейне право. Академічний курс: Підручник. — К.: Правова єдність, 2009. — 500 с.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СІМЕЙНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Загальні положення сімейного права
1	Поняття, предмет і система сімейного права. Сімейні правовідносини
	Змістовий модуль II. Права та обов'язки подружжя. Права та обов'язки матері і батька дитини
2	Шлюб. Права та обов'язки подружжя
3	Особисті немайнові та майнові права подружжя
4	Права та обов'язки матері і батька дитини
	Змістовий модуль III. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів
5	Усиновлення. Опіка та піклування. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства
6	Патронаж. Приймна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу
7	Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Обов'язки по утриманню
Разом годин: 54	

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо призначення тимчасової державної допомоги дітям» // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 51. — Ст. 551.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям і дітям» від 22.03.2001 р. // www.rada.gov.ua
9. Закон України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо збільшення розміру аліментів на дітей» // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 1. — Ст. 2.
10. Закон України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо Центру з усиовлення дітей» // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 22. — Ст. 179.
11. Закон України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України» // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 33. — Ст. 277.
12. Закон України «Про внесення змін до Сімейного та Цивільного кодексів України» // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 10. — Ст. 87.
13. Закон України «Про внесення змін до статті 177 Сімейного кодексу України і статті 32 Цивільного кодексу України» // Відомості Верховної Ради. — 2005. — № 26. — Ст. 352.
14. Закон України «Про внесення змін до статті 181 Сімейного кодексу України» // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 34. — Ст. 293.
15. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. // www.rada.gov.ua
16. *Конвенція* про права дитини від 20.11.1989 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 782-12 від 27.02.1991 р.) // www.rada.gov.ua
17. *Положення* про прийомну сім'ю, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. № 565 // www.rada.gov.ua
18. *Постанова* Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. № 564 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» // www.rada.gov.ua

ЗМІСТ
дисципліни
“СІМЕЙНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальні положення сімейного права

Тема 1. Поняття, предмет і система сімейного права.
Сімейні правовідносини

Поняття сімейного права, його предмет. Методи сімейного права. Система сімейного права. Місце сімейного права у правовій системі України.

Етапи розвитку сімейного права.

Сімейний кодекс України.

Джерела сімейного законодавства. Співвідношення Сімейного кодексу України і цивільного законодавства.

Характеристика особливостей сімейно-правових взаємин.
Література [1; 2; 16; 20; 28; 29; 32; 36]

Змістовий модуль II. Права та обов'язки подружжя.

Права та обов'язки матері і батька дитини

Тема 2. Шлюб. Права та обов'язки подружжя

Поняття шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Ознаки шлюбу.

Особи, які не можуть перебувати у шлюбі.

Державна реєстрація шлюбу. Час та місце реєстрації шлюбу.

Недійсність шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Шлюбний договір.

Література [1–3; 26; 28; 29; 32; 34; 35; 42; 48]

Тема 3. Особисті немайнові та майнові права подружжя

Право на материнство. Право на батьківство.

Право особистої приватної власності дружини та чоловіка.

Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка.

Підстави набуття спільної сумісної власності подружжя.

Об'єкти права спільної сумісної власності. Право подружжя на

76. Права і обов'язки суб'єктів правовідносин з опіки та піклування.
77. Припинення опіки (піклування).
78. Патронат над дітьми.
79. Договір про патронат.
80. Приймна сім'я. Створення прийомної сім'ї.
81. Дитячий будинок сімейного типу.
82. Створення дитячого будинку сімейного типу.
83. Майнові права і обов'язки діда, баби, брата, сестри, вітчима, мачухи, пасинка, падчерки.
84. Аліментні обов'язки фактичних вихователів і вихованців.
85. Особисті немайнові права інших членів сімей та родичів.
86. Права баби та діда щодо захисту внуків.
87. Контроль органу опіки та піклування за дотримання прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
88. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства.
89. Загальні засади регулювання сімейних відносин.
90. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова

1. *Конституція* України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. *Сімейний кодекс* України // Відомості Верховної Ради. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.
3. *Цивільний кодекс* України // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
4. *Закон* України “Про охорону дитинства” від 26.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради. — 2001. — № 30. — Ст. 142.
5. *Закон* України “Про виконавче провадження” від 21.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради. — 1999. — № 24. — Ст. 207.
6. *Закон* України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усиновлення” // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 24. — Ст. 230.

42. Підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька дитини.
43. Порядок визначення прізвища, імені, по батькові та реєстрація громадянства дітей.
44. Вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей.
45. Підстави позбавлення батьківських прав.
46. Порядок поновлення батьківських прав.
47. Запис подружжя батьками дитини.
48. Реєстрація батьківства, материнства.
49. Загальна характеристика майнових правовідносин батьків і дітей.
50. Правові наслідки позбавлення батьківських прав.
51. Управління майном дитини.
52. Суть майнових правовідносин у сім'ї.
53. Права батьків і дітей на майно.
54. Обов'язок батьків по утриманню неповнолітніх дітей.
55. У часті батьків у додаткових витратах на дитину.
56. Припинення права на аліменти.
57. Визначення заборгованості за аліментами та її стягнення.
58. У часті батьків у додаткових витратах на дитину.
59. Договір між батьком про сплату аліментів на дитину.
60. Обов'язок батька, матері утримувати повнолітніх дітей.
61. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків.
62. Влаштування дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування.
63. Поняття усиновлення.
64. Умови усиновлення та порядок його здійснення.
65. Особи, які можуть бути усиновленими.
66. Особи, які можуть бути усиновлювачами та особи, які не можуть бути усиновлювачами.
67. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
68. Таємниця усиновлення.
69. Недійсність усиновлення.
70. Скасування усиновлення.
71. Усиновлення братів та сестер.
72. Згода дитини на усиновлення.
73. Рішення суду про усиновлення.
74. Поняття і значення опіки та піклування в сімейному праві.
75. Встановлення опіки та піклування.

розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Права та обов'язки подружжя по утриманню. Право одного з подружжя на утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя.

Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.

Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід.

Припинення права на утримання за домовленістю подружжя.
Література [1-3; 28; 29; 32; 35; 40; 45; 48]

Тема 4. Права та обов'язки матері і батька дитини

Визначення походження дитини. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою.

Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану. Визначення прізвища дитини. Визначення імені дитини. Права батьків

щодо виховання дитини. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання. Права батьків по захисту дитини. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини. Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Підстави позбавлення батьківських прав. Правові наслідки позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав.

Права батьків та дітей на майно. Роздільність майна батьків і дітей. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання. Право спільної сумісної власності батьків і дітей. Управління майном дитини. Використання доходу від майна дитини. Право власності на аліменти, отримані на дитину.

Обов'язки матері, батька утримувати дитину та їх виконання. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів. Визначення розміру аліментів у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини. Визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника. Звільнення батьків від обов'язку утримувати дитину.

Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. Припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу). Відповідальність за прострочення сплати аліментів. Підстави виникнення обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання. Розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька. Визначення розміру аліментів на батьків.

Література [1–4; 15; 16; 30; 32; 34; 42; 47]

12. Розірвання шлюбу в державних органах реєстрації актів цивільного стану.
13. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
14. Юридичні наслідки розірвання шлюбу.
15. Режим окремого проживання подружжя.
16. Підстави визнання шлюбу недійсним.
17. Порядок визнання шлюбу недійсним.
18. Визнання розірвання шлюбу фіктивним.
19. Поняття та загальна характеристика особистих правовідносин за участю подружжя.
20. Право на материнство.
21. Право на батьківство.
22. Види особистих немайнових прав і обов'язків подружжя.
23. Поняття права власності подружжя.
24. Правовий режим майна подружжя.
25. Право спільної сумісної власності подружжя.
26. Об'єкти права спільної сумісної власності.
27. Укладення подружжям угоди щодо спільного і роздільного майна.
28. Поділ майна подружжя.
29. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.
30. Регулювання майнових відносин між жінкою та чоловіком, які проживають разом, але не перебувають у шлюбі між собою, або в будь-якому іншому шлюбі.
31. Право на укладення шлюбного договору.
32. Зміст і форма шлюбного договору.
33. Розірвання шлюбного договору.
34. Аліментні зобов'язання подружжя. Загальні підстави.
35. Право на утримання після розірвання шлюбу.
36. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.
37. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів.
38. Способи надання утримання одному з подружжя.
39. Позбавлення права на утримання або обмеження його строків.
40. Загальні підстави припинення шлюбу.
41. Загальні підстави визначення материнства і батьківства.

Змістовий модуль III. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Тема 5. Усиновлення. Опіка та піклування. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства

Поняття усиновлення. Особа, яка може бути усиновленою. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини. Облік осіб, які бажать усиновити дитину. Згода дитини на усиновлення. Усиновлення дитини без згоди батьків. Момент здійснення усиновлення. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Діти, над якими встановлюється опіка, піклування. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини. Припинення опіки, піклування над дитиною.

Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями.

Література [1-3; 6; 10; 28; 31; 34; 35; 46]

11. Визнання батьківства за рішенням суду.
12. Визнання материнства за рішенням суду.
13. Порядок визначення прізвища, імені, по батькові та реєстрація громадянства дітей.
14. Визначення розміру аліментів на дітей у частці від заробітку матері, батька та у твердій грошовій сумі.
15. Припинення права на аліменти.
16. Відповідальність за прострочення сплати аліментів.
17. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків.
18. Таємниця усиновлення. Правові наслідки усиновлення.
19. Недійсність усиновлення.
20. Правові наслідки скасування усиновлення.
21. Патронат над дітьми.
22. Договір про патронат.
23. Особисті немайнові права інших членів сім'ї та родичів.
24. Права баби і діда щодо захисту внуків та їх утримання.
25. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини.
26. Завдання Сімейного кодексу України.
27. Загальні засади регулювання сімейних відносин.
28. Учась органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів.
29. Поняття права власності подружжя.
30. Управління майном дитини.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття сімейного права як галузі права.
2. Предмет сімейного права.
3. Джерела сімейного права.
4. Завдання сімейного законодавства.
5. Поняття та зміст сімейних правовідносин.
6. Учасники сімейних правовідносин.
7. Поняття сім'ї.
8. Поняття шлюбу.
9. Порядок укладення шлюбу.
10. Час реєстрації шлюбу.
11. Поняття та випадки припинення шлюбу.

Тема 6. Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу

Договір про патронат. Згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя. Плата за виховання дитини. Обов'язки патронатного вихователя. Припинення договору про патронат.

Прийомна сім'я. Прийомні батьки. Прийомні діти. Створення прийомної сім'ї.

Дитячий будинок сімейного типу. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу. Вихованці дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

Література [1–4; 16–18; 28; 32; 36; 48]

Тема 7. Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Обов'язки по утриманню

Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання онуків, правнуків. Права баби і діда щодо захисту внуків. Права братів та сестер на спілкування. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини.

Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю.

Обов'язок баби, діда утримувати внуків. Обов'язок онуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда. Обов'язок по утриманню братів та сестер. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка. Обов'язок інших осіб утримувати дитину. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати.

Література [1; 2; 16; 20; 28; 29; 32; 36]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота обов'язково повинна містити план за такою структурою:

1. Вступ, де розкриваються роль і значення теми (обсяг — до 2-х сторінок).
2. Основна частина, що складається з двох-трьох запитань. Відповідаючи на запитання, потрібно проаналізувати чинні норми права з використанням практичного досвіду, висловити конкретні особисті зауваження і рекомендації з досліджуваної теми.
3. Висновки, де в концентрованій формі слід навести й обґрунтувати пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства або теоретичних положень з теми контрольної роботи (обсяг — до 2-х сторінок).

Наприкінці контрольної роботи слід навести список використаних джерел.

Відповідно оформлену й підписану роботу (із зазначенням дати завершення її виконання) у визначені строки подають на перевірку.

Тему контрольної роботи студенти вибирають за бажанням із наведеного далі переліку тем контрольних робіт і узгоджують її з викладачем.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Поняття та зміст сімейних правовідносин.
2. Правові наслідки визначення шлюбу недійсним.
3. Момент припинення шлюбу в разі його розірвання та реєстрація розірвання шлюбу.
4. Законний правовий режим майна подружжя.
5. Правовий режим майна подружжя за шлюбним договором.
6. Спеціальні підстави для стягнення аліментів на утримання одного з подружжя.
7. Право на утримання жінки чи чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.
8. Позбавлення одного з подружжя права на утримання.
9. Припинення права одного з подружжя на утримання.
10. Договір подружжя про надання утримання.